

STOR FRIHET I SMÅ RUTOR

När Avesta kulturskola startade kurs i serieteckning och bildberättande hängde Elsa Månspers och Axel Lundell på. De gav sig in bland pratbubblor, stafetteckning och svarta hål, i en gammal fabrik mitt i Avesta.

text & foto David Berglund

Alla stafetterier från hösten – uppåt 70 stycken – är samlade i tidning, en *Serieskolan*.

NERE VID DALÄLVEN, i Koppardalen i Avesta centrum, ligger ett gammalt järnverk. Stora hus av grov slaggsten. Järntillverknigen har flyttat utanför samhället, nu görs det kultur här i husen. Serier, till exempel.

Det är kallt och skymning när Axel Lundell dyker upp, snart kommer Anna Olofsson också. Hon läser upp och vi går in, bland rostiga maskiner och spår av julmarknad och konstutställningar. Det är högt i tak, mörkt och kallt – fast det lysr från ett ombonat rum, där har kulturskolans kurs i serieteckning och bildberättande hållits under hösten, och där väntar redan Elsa Månspers. Hon och Axel gick kursen, Anna var lärare, tillsammans med Cecilia Elgh.

Elsa är elva år, går i femman i Karlsboskolan i Avesta, och är en rutinerad kulturskolelev. Hon har spelat cello i flera år och är med i en orkester – och så spelar hon teater på Bergslagssteatern. Hon och Axel kände inte varann innan den här kursen. Han är från grannkommunen Norberg, bor precis som Elsa växelvis hos mamma och pappa, och går i fyran på Norbergs centralskola. Spelar mycket på datorn, men har inte haft någon kontakt med Kulturskolan tidigare.

– Eller jo ... vi har faktiskt varit hit, till det här rummet, med skolan.

Axels kompis Jordan såg något om kursen på internet, och så anmälde de sig. Elsa fick tips från sin mamma. Och så kom de hit, fem deltagare, och Anna och Cecilia, tio tisdagskvällar mellan sex och halv åtta.

– Vi började med att prata om olika serier, titta i olika böcker och så, berättar Elsa.

Det var Bamse och Kalle Anka, men också vuxenserier som *Rosely* och *The Walking Dead* – poängen var inte berättelserna i dem, utan att de rymde exempel på hur man kan göra. De berättar om kursen – Elsa är snabb med orden, Axel tänker efter och fyller i, någon gång tar de hjälp av Anna – och det märks snart att det har handlat mycket om konkreta metoder. När jag frågar vad de har lärt sig pratar Elsa om utsnitten – miljö-, halv- och helbild – och hur de ger olika perspektiv.

– Och sedan lärde vi oss olika bubblor, säger Axel, och pekar på en av serierna på bordet:

– Där är ju en skrikbubbla, och så tanke-, och prat- och där en viskububbla.

Serier kan förstås vara väldigt olika, men →

oftast har man bokstavigt talat en tydlig ram – rutan – att hålla sig inom. Sedan gör man vad man vill. Så pennföring, vad det ska handla om eller hur mycket man ska färglägga har det inte handlat så mycket om på kursen. Fritt, och roligt, tycker både Axel och Elsa.

ELEVERNA HAR FÅTT konkreta metoder, alltså, och sedan har det handlat om att teckna, och teckna, och teckna ... ofta i övningar som har gett en utgångspunkt att fantisera vidare från: en gång fick de varsin popcorn, med uppgiften att teckna vidare utifrån det. För Axel blev popcornen en krabba, för Elsa en del av en hamster.

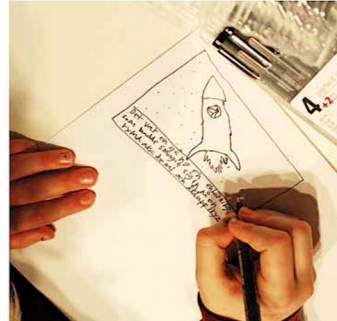
En annan gång fick alla ett kvitto var, berättar Elsa.

– Där stod det vad personen köpt, och vi skulle rita personen som hade handlat. Mitt var fullt av matvaror, det blev en liten rund dam, som gick med sin matkasse.

På Axels kvitto stod det inte så mycket.

Stafetterier på gång: stor koncentration, och lite stress.

Elsa ritade första rutan på stafetteserien. Nästa som tar vid får fortsätta berättelsen.

» Jag har bara ritat huvudet rakt på kroppen, för ... för jag kan inte rita halsar. Men de flesta här ritade ju hals, så då började jag också göra det.«

Elsa Månspers är elva år och Axel Lundell är tio. Under hösten har de varit med i serietecknarkursen i Avesta kulturskola, på Verket, nere vid Dalälven.

– Det var presentpapper och ... jag kommer inte ihåg riktigt, men jag fick lägga till lite, så jag la till en bomb!

I ett återkommande moment har de jobbat ihop i hela gruppen: varje träff började med en stafetterier.

– Man har ett papper, berättar Elsa, och Axel fyller i:

– Ett A3-papper ...

– Ja, och så de kanske ... helbild ...

– ... ja, eller halvbild, säger Axel.

En given förutsättning från lärarna alltså, och sedan ritade alla en serieruta, på varsin papper. Efter fem minuter gick papperet vidare till grannen, och så fick man själv fortsätta på berättelsen på det papper man fick. Så fortsatte det varvet runt, tills alla fick avsluta den serie de påbörjat.

Det blev många stafetterier, de ligger i en stor hög på bordet vi sitter vid. Vi tittar på en som börjar med en orm som äter myror och slutar med att myrorna äter sig ut genom ormskinnet. Ganska dramatiskt. En annan serie utspelar sig i rymden, med svarta hål som slukar allt i serien. Elsa säger att de där svarta hålen dök upp så fort det var rymdtema, det gjorde det lite svårt att rita nästa ruta, påpekar hon.

Alla stafetterier samlade de i en tidning. Serierisken. Framsidan pryds av deltagarnas självporträtt. Axel är nöjd med sitt, Anna säger att porträtten verkligen fångar känslan av alla deltagarna. Elsa kommenterar sin bild med att hon aldrig har ritat halsar förut.

– Jag har bara ritat huvudet rakt på kroppen, för ... för jag kan inte rita halsar. Men de flesta här ritade ju hals, så då började jag också göra det, säger hon – och lägger sedan till ett väldigt självkritiskt »men fint blir det ju inte«.

Det håller ingen annan vid bordet med om. Dessutom får det se ut hur som helst när det är serier.

VI HAR PRATAT EN MASSA om vad de gjort. Till slut frågar jag om de inte vill göra en stafetterier, nu. Jodå. Anna ordnar fram papper och tunna tuschpennor, och så tecknar de, väldigt koncentrerat, med mer tidspress än vanligt – bara två minuter per ruta. Just det där att man måste rita snabbt kan vara bra, det ger lagom ambitionsnivå. Och det blir något, så klart. Stort drama, närmare bestämt. Axel återberättar serien han påbörjade – där kör ett tåg rakt ut över en trasig bro, men lyfts upp i rymden av en enhörning. Han fnissar lite. I Elsas är det mer text, och en enhörning som smygger sig ombord på ett rymdskepp. Och där finns förstas ett svart hål, som slukar raketen och enhörningen.

– Men som tur var, var det bara en dröm. Enhörningen var kvar i enhörningsstallet!

Fanns det enhörningsstall?

– Ja ... nu finns det.

Fint. Är ni nöjda?

– Ja.

Vill ni fortsätta rita serier då?

– Kanske, säger Axel, lite dröjande.

– Mmm, det skulle jag vilja. Jag vill lära mig mer, säger Elsa. ■

Hej, hur ska man hantera det svarta hålet i rutan före? Elsa Månspers ritade stafetterier.